

Maria Summer:

Hladovka matek z Vorarlberska proti jaderným elektrárnám (s.162-164)

Zatímco my, Vorarlberčané, jsme ze všech sil bojovali proti jaderné elektrárně Rüthi u hranic, v Dolním Rakousku - pouhých 30 kilometrů od Vídně - se stavěla jaderná elektrárna Zwentendorf, proti které se zvedl poměrně malý odpor.

Miliardový jaderný objekt, jehož stavba se blížila dokončení, měl být brzy uveden do provozu. Když jsme se vymanili z nebezpečí Rüthi, okamžitě jsme obrátili svoji pozornost k východu. Pro nás, kteří jsme si to dobře uvědomili díky mnoha vzdělávacím aktivitám, existovala jediná povinnost: museli jsme přispěchat na pomoc lidem v Dolním Rakousku a ve Vídni.

Napsali jsme informační letáky a rozeslali je na příslušné úřady a do domácností. Podnikli jsme výlety do Zwentendorfu a Tullnerfeldu.

Mluvili jsme tam s lidmi, prováděli osvětu a varovali před jadernou budoucností, která by ohrozila životy příštích generací.

Samozřejmě jsme navázali kontakt s protestujícími skupinami, které se v oblasti již zformovaly, a úzce s nimi spolupracovali.

Maria Summer:

Hungerstreik der Vorarlberger Mütter gegen AKW (S. 162-164)

Während wir Vorarlberger mit allen zur Verfügung stehenden Kräften gegen das grenznahe Atomkraftwerk Rüthi kämpften, wurde in Niederösterreich – nur 30 Kilometer von Wien entfernt – mit verhältnismäßig geringem Widerstand das Atomkraftwerk Zwentendorf gebaut.

Das Atom-Milliarden-Objekt stand kurz vor der Vollendung und sollte bald in Betrieb genommen werden. Erlöst von der Rüthi-Gefahr wandten wir unseren Blick sofort gegen Osten. Für uns – durch viel Aufklärungsarbeit wohl wissend geworden – gab es nur eine Pflicht: Wir mussten den Menschen in Niederösterreich und Wien zu Hilfe eilen.

Wir verfassten Aufklärungsschriften und sandten sie an die betreffenden Stellen und Haushalte. Wir unternahmen Fahrten nach Zwentendorf und ins Tullnerfeld.

Wir sprachen mit den Menschen dort und klärten auf und warnten vor einer atomaren Zukunft, in der das Leben der künftigen Generationen gefährdet sein würde.

Selbstverständlich nahmen wir Kontakt mit den Widerstandsgruppen auf, die sich bereits in dieser Gegend gebildet hatten und arbeiteten eng mit ihnen zusammen.

Znovu a znovu jsme byli dotazováni, proč jsme se my Vorarlberčané po těžkém vítězství v Rüthi pustili do náročných práce proti Zwentendorfu, když nás vzdálenost téměř 700 kilometrů vůbec neohrožovala.

Věřili jsme tomu, a věřili tomu pravděpodobně všichni, dokud nás událost v Černobylu - o několik let později - nepoučila o opaku. Naše odpověď měla tři části:

1. Prvním krokem mělo být uvedení do provozu jaderné elektrárny ve Zwentendorfu a pak bychom pokračovali dál. St. Pantaleon u Ennsu v Horních Rakousích se již připravoval a Braunau na Dunaji byl také pevně plánován. Když jsme zabránili zprovoznění Zwentendorfu, nešlo nám nakonec o nic menšího než o Rakousko bez jaderné energie.

2. Zwentendorf se nachází ve velmi úrodné krajině Tullnerfeld. Stálé jaderné emise by kontaminovaly pěstované plodiny i v případě, že by nebyl narušen běžný provoz. Z toho plynoucí zdravotní rizika by prostřednictvím potravinového řetězce ohrožovala i lidi v širším okruhu. Chtěli jsme tomu zabránit.

Immer wieder wurden wir gefragt, wieso wir Vorarlberger nun nach unserem mühsamen Rüthi-Sieg, da wir doch durch die Entfernung von fast 700 Kilometer ja gar nicht gefährdet wären, in die mühsame Arbeit gegen Zwentendorf eingestiegen seien.

Dies glaubten wir und glaubten wohl alle, bis das Ereignis von Tschernobyl uns – einige Jahre später – eines anderen belehrte. Unsere Antwort war eine dreiteilige:

- 1.

Die Inbetriebnahme des Atomkraftwerkes in Zwentendorf sollte das Startunternehmen darstellen und dann ginge es weiter. St. Pantaleon bei Enns in Oberösterreich war schon in Vorbereitung und Braunau an der Donau war auch schon fix eingeplant. Bei der Verhinderung der Inbetriebnahme von Zwentendorf ging es uns letztlich um nichts Geringeres als um ein atomkraftfreies Österreich.

- 2.

Zwentendorf liegt im sehr fruchtbaren Tullnerfeld. Die laufenden atomaren Emissionen würden auch bei ungestörtem Normalbetrieb die Ackerbauprodukte kontaminieren. Die dadurch gegebene Gesundheitsgefährdung würde über die Nahrungskette auch Menschen eines weiteren Umkreises gefährden. Dies wollten wir verhindern.

3. Naším tvrdým a vytrvalým bojem proti plánované jaderné elektrárně v Rütli se nám podařilo zabránit její výstavbě. Pokud by byl Zwentendorf uveden do provozu, byly by v Rakousku postaveny další čtyři jaderné elektrárny. Švýcaři by se pak se zřízením své jaderné elektrárny poblíž hranic již nezdráhali; kauza Rütli by opět byla aktuální.

3.

Durch unseren harten und ausdauernden Kampf gegen das geplante Atomkraftwerk in Rütli konnten wir erreichen, dass es nicht gebaut wurde. Wäre Zwentendorf in Betrieb gegangen, wären noch weitere vier atomare Kraftwerke in Österreich errichtet worden. So hätten die Schweizer mit ihrem grenznahen Atomkraftwerk nicht mehr zurückgehalten; Rütli wäre wieder aktuell geworden.

Hladovka devíti žen před Spolkovým kancléřstvím

Připravili jsme oznámení o časově neomezené hladovce devíti žen na náměstí Ballhausplatz. Naším požadavkem bylo závazné prohlášení spolkového kancléře Kreiskyho, že zkušební provoz jaderné elektrárny nesmí v žádném případě proběhnout před projednáním v Národní radě.

Rádi bychom uvedli přísnější podmínku, a sice slib, že jaderná elektrárna nebude vůbec uvedena do provozu.

Bylo nám však řečeno, že to z právního hlediska nelze. Proto jsme se uchýlili k tomu, co bylo v našich silách.

Jednak by tím odpadla hrozba 1. září. Navíc jsme očekávali, že naše poněkud spektakulární akce vyburcuje mnoho spících lidí ve Vídni, což by mohlo mít významný vliv na debatu v Národní radě na konci podzimu.

Hungerstreik der neun Frauen vor dem Bundeskanzleramt

Wir verfassten die Ankündigung eines unbefristeten Hungerstreiks von neun Frauen am Ballhausplatz. Unsere Forderung war eine verpflichtende Erklärung von Bundeskanzler Kreisky, dass der Probetrieb des Atomkraftwerkes auf keinen Fall vor der Nationalratsdebatte erfolgen dürfe.

Gerne hätten wir eine schärfere Bedingung angeführt, nämlich die Zusage, dass das Atomkraftwerk überhaupt nicht in Betrieb genommen werde. Doch ließen wir uns belehren, dass dies rechtlich nicht möglich war. So griffen wir eben zu dem uns Möglichen.

Dadurch würde einmal der drohende 1. September fallen. Weiters erwarteten wir durch unsere doch etwas spektakuläre Aktion eine Aufrüttelung der vielen Schlafenden in Wien, wodurch die

Oznamovací dopis jsme zaslali spolkovému kancléři Dr. Brunovi Kreiskymu. Byl vzat na vědomí bez výhrad.

Rozhodnutí držet hladovku, o kterém informoval deník „Vorarlberger Nachrichten“, vyvolalo v zemi i mimo Vorarlbersko značný rozruch. Novináři mě nenechali na pokoji. Nejvíce zvědavců zajímala jména plánovaných stávkujících.

V žádném případě jsem je však neprozradila. Dotčené ženy a jejich rodiny byly rovněž zavázány mlčet.

Prozradit jejich jména by bylo příliš riskantní. Mohly by existovat snahy o zvrácení jejich rozhodnutí.

Na druhou stranu - k mé velké nelibosti - bylo známo, jak se jmenuji a jak vypadám. Nikdy jsem nebyla ustrašený typ.

V této situaci jsem však postupovala nadmíru opatrně. Požadovala jsem, aby mne vyzvedli na vídeňském nádraží Westbahnhof a dva dny jsem neopustila dům bez mužského doprovodu.

Pak přišlo pondělní ráno. Náš příjezd byl ohlášen na osmou hodinu před vládní budovou. Bylo velmi zajímavé, kolik policistů tam stálo. Bylo nás přeci jen devět prostých žen, z nichž nejmladší bylo 18 let a nejstarší 68 let.

Očekávali nás plni zvědavosti a velmi pozorně nás sledovali. Okamžitě jsme

Nationalratsdebatte im Spätherbst wesentlich beeinflusst werden konnte.

Das Ankündigungsschreiben sandten wir an Bundeskanzler Dr. Bruno Kreisky. Es wurde ohne Einschränkung zur Kenntnis genommen.

Der durch die „Vorarlberger Nachrichten“ mitgeteilte Hungerstreikbeschluss erzeugte nicht wenig Aufsehen im Ländle und außerhalb von Vorarlberg. Reporter belästigten mich. Am meisten interessierten sich die Neugierigen für die Namen der geplanten Mitstreikenden.

Diese aber gab ich auf keinen Fall bekannt. Auch die betreffenden Frauen und deren Familien waren zum Schweigen verpflichtet. Die Namen preiszugeben wäre viel zu riskant gewesen. Man hätte versucht, ihren Entschluss rückgängig zu machen.

Mein Name und mein Bild hingegen waren – zu meiner großen Last – bekannt. Ich war nie ein ängstlicher Typ. In dieser Situation jedoch ließ ich äußerste Vorsicht walten. Am Wiener Westbahnhof ließ ich mich abholen und ging in den zwei Tagen nicht ohne männliche Begleitung aus dem Haus.

Dann kam der Montagmorgen. Auf acht Uhr war unsere Ankunft vor dem Regierungsgebäude angekündigt. Hochinteressant war es, wie viele Polizisten dastanden. Wir waren ja nur neun einfache Frauen, die jüngste davon war 18 Jahre, die älteste 68 Jahre alt. Wir wurden voll Neugier erwartet und sehr

ukázaly své průkazy totožnosti. Ty byly velmi pečlivě prostudovány.

Postavily jsme se - jak bylo oznámeno v dopise - před zdí vládní budovy.

Už ráno, když jsme přijely, bylo náměstí Ballhausplatz plné lidí a každou hodinou se zaplňovalo víc a víc. Zvědavost Vídeňanů byla velká. Především se to tam hemžilo tiskovými i rozhlasovými reportéry.

Před hladovkou se celý rakouský tisk - s výjimkou deníku „Vorarlberger Nachrichten“ - vyjadřoval k jaderné elektrárně Zwentendorf a k jadernému nebezpečí obecně velmi zdrženlivě.

Najednou tam byli všichni: velké důležité noviny, malé plátky, z krajní levice, z krajní pravice, až po církevní noviny.

Nikdo si nechtěl nechat ujít dění na Ballhausplatzu.

Novináři z nás chtěli doslova vydobýt slova - pokud možno každý jako první.

Nebylo tak snadné vnést do toho nějaký řád. Nebylo ani snadné chránit se před otupěním.

Pozdě odpoledne mě dva policisté odvedli do kancelářství.

Nějaký pán mi tam vysvětlil, že jsme si pro stávkou vybraly velmi nevhodné datum, protože spolkový kancléř není zrovna ve Vídni, ale na dovolené na Mallorce.

scharf beobachtet. Wir zeigten gleich unsere Ausweise. Diese wurden sehr genau studiert. Wir stellten uns – wie im Schreiben angekündigt – vor der Hauswand des Regierungsgebäudes auf.

Schon am Morgen, als wir ankamen, war der Ballhausplatz mit vielen Leuten gefüllt und wurde stündlich voller. Die Neugier der Wiener war sehr groß. Vor allem schwirrte es von Zeitungs- und Rundfunkreportern. Vor dem Hungerstreik gab es in der gesamten österreichischen Presse – außer den „Vorarlberger Nachrichten“ – eine äußerst große Zurückhaltung über das Atomkraftwerk Zwentendorf und die atomare Gefahr überhaupt.

Nun waren sie auf einmal alle da: die ganz großen Zeitungen, die kleinen Blättlein, die ganz linken, die ganz rechten Schriften, bis hin zu den Kirchenblättern. Niemand wollte es versäumen, was da so Ungewöhnliches am Ballhausplatz geschah. Uns wollten die Reporter buchstäblich – wenn möglich jeder als erster – Worte entreißen.

Es war gar nicht so leicht, da etwas Ordnung hineinzubringen. Es war auch nicht leicht, sich vor der Verpuffung zu schützen.

Am späten Nachmittag wurde ich von zwei Polizisten in das Bundeskanzleramt geführt. Ein Herr erklärte mir, dass wir den Termin für unseren Streik sehr ungünstig gewählt hatten, denn der Bundeskanzler befindet sich derzeit gar nicht in Wien, er sei auf Urlaub in

Měli bychom se vrátit domů, a pokud bychom ještě chtěly, stávkovat ve vhodnějším termínu.

Samozřejmě jsem nesouhlasila s tím, že protest přerušíme a vrátíme se domů, a trvala jsem na odpovědi z Mallorky.

S tím jsem se vrátila zpět na Ballhausplatz.

Na toto náměstí postupně přicházeli kromě zvědavců a senzacechtivých také lidé, kteří se o věc skutečně zajímali.

Otázka ohledně nebezpečí jaderného zamoření začala být žhavá.

Mnozí návštěvníci se na nás obraceli s velkým zájmem o vědomosti a s mnoha dotazy.

Den na Ballhausplatzu byl nekonečně dlouhý a já byla unavená k padnutí.

Chtěla jsem si jen lehnout a spát. Pak mě kontaktoval jeden pán z rozhlasu a řekl mi, že mám jít s ním do budovy rádia.

Chtěl se mnou udělat rozhovor v rámci pořadu „Zeit im Bild“. Otázky a odpovědi v našem dialogu s mým reportérem plynuly tak hladce, že nesledoval čas a značně se mnou přetáhl vymezenou dobu.

Důsledky tohoto interview jsem pocítila druhý den ráno. Na náměstí Ballhausplatz se objevilo ještě mnohem více lidí. Chtěli diskutovat a kladli mnoho otázek.

Zájem dosáhl vrcholu. Kromě mnoha skutečně bezradných lidí a těch, kteří

Mallorca. Wir sollten doch heimfahren und, wenn wir noch wollten, zu einem besseren Zeitpunkt streiken.

Ich ließ mich selbstverständlich auf das Abbrechen und Heimfahren nicht ein und beharrte auf einer Antwort eben von Mallorca aus. Damit ging ich wieder zurück zum Rummel auf dem Ballhausplatz.

Neben nur Neugierigen, Sensationslustigen, kamen allmählich echt Interessierte auf den Ballhausplatz. Die aufgeworfene Frage von der atomaren Verseuchungsgefahr begann zu brennen.

Zahlreiche Besucher wendeten sich mit großem Wissensdurst und vielen Fragen an uns.

Der Tag am Ballhausplatz war unendlich lang und ich war zum Umfallen müde. Ich wollte mich nur noch niederlegen und schlafen. Da meldete sich ein Herr vom Rundfunk bei mir und sagte, ich sollte mit ihm ins Rundfunkgebäude kommen.

Er wolle mich nämlich im Rahmen der Sendung „Zeit im Bild“ interviewen. Rede und Gegenrede mit meinem Reporter lief so flüssig ab, dass dieser sich versah, und die Zeit mit mir beachtlich überzog.

Die Folgen meiner Auseinandersetzung spürte ich am nächsten Morgen. Auf dem Ballhausplatz waren noch viel mehr Menschen erschienen. Sie wollten diskutieren und stellten viele Fragen. Das Interesse war am Höhepunkt angelangt. Neben vielen echt Betroffenen und

hledají řešení a pomoc, jsem si však všimla velké skupiny mužů. Měla jsem silný dojem, že je poslali provozovatelé elektrárny.

Zdálo se, že jejich úkolem je obtěžovat a znechutit nás. Častovali nás slovními urážkami.

Měla jsem spoustu práce, abych ochránila ty, kteří se mnou drželi hladovku, před frustrací.

Ten den jsem však zažila i několik velmi příjemných momentů. Bylo příjemné zjišťovat, jak vznikaly poznatky a jak narůstaly vědomosti o aktivní práci.

V tento den jsme také obdrželi mnoho pozdravů z celého světa - z domova i ze zahraničí.

Bylo zábavné sledovat změnu stylu, která se odehrála na Ballhausplatzu.

Několik úředníků mělo plné ruce práce s tím, aby nám předávali poštu, a dokonce i květiny.

Druhý den ráno jsem byla opět uvedena do úřadu spolkového kancléře.

Tentýž pán z předchozího dne mi sdělil, že špičkový odborník a zmocněnec pro rakouské ústavní právo Dr. Adamovic celou noc pátral, pracoval a zjistil, že spolkový kancléř nemá žádnou pravomoc - ať už je zrovna na dovolené nebo ne - zaujmout k otázce zprovoznění stanovisko.

Teď jsem opravdu potřebovala pauzu, abych si věci ujasnila. Kdo je tedy zodpovědný? Někdo to být musí.

Lösung und Hilfe Suchenden fiel mir aber eine große Gruppe von Männern auf. Ich hatte den klaren Eindruck, dass sie von den Kraftwerksbetreibern geschickt wurden. Ihre Aufgabe war es anscheinend, uns zu bepöbeln und uns fertig zu machen. Sie setzten uns verbal ungut zu. Ich hatte voll damit zu tun, meine Mithungernden vor argen Frustrationen zu bewahren und zu schützen.

Aber es gab an diesem Tage auch mehrere sehr schöne Erlebnisse. Es war wohltuend zu erfahren, wie Erkenntnisse entstanden und Einsichten zur aktiven Arbeit wuchsen. An diesem Tag kamen auch viele Grußadressen von überall – vom In- und Ausland – bei uns an.

Es war lustig, welcher Stilwandel sich am Ballhausplatz vollzog. Etliche Beamte hatten mit der Postvermittlung und sogar mit der Überbringung von Blumen an uns alle Hände voll zu tun.

Am folgenden Morgen war ich wieder im Bundeskanzleramt. Derselbe Herr vom Vortag eröffnete mir, dass der oberste Kenner und Beauftragte für österreichisches Staatsrecht, Dr Adamovic, die ganze Nacht gesucht, gearbeitet und herausgefunden habe, dass der Bundeskanzler gar nicht die Kompetenzen habe – sei er nun derzeit Urlauber oder nicht -, zur Frage der Inbetriebnahme Stellung zu nehmen.

Nun brauchte ich wirklich einen „Geduldsschnauer“. Wer ist denn dann zuständig? Jemand muss es ja sein.

Odpověď: „Ministryně zdravotnictví, paní Leodolter.“ Odpověděla jsem: „Tak půjdu rovnou za ní.“

Odpověď: „Ne, to nemůžete, protože je momentálně také na dovolené.“

Já: „Kde?“ Odpověď: „V Korutanech.“

„Pak tam chci za ní jet.“ Poté byl učiněn pokus ji vyhledat v Korutanech.

Krátce předtím však odjela a byla ve Štýrsku.

Zjevně pak existovaly skutečně zábrany hnát tuto hru dál. V poledne pak byla paní Leodolter ve své vládní budově.

Okamžitě jsme napsali paní ministryni Dr. Leodolter dopis o vyhlášení stávký s žádostí o příslušnou odpověď.

V brzkém odpoledni jsme obdrželi vytouženou odpověď, i když s poněkud zamlženým formulacemi.

Proto jsme již čtvrtý den hladovku ukončily. Zpráva se šířila rychlostí blesku. Celý Ballhausplatz se v mžiku zaplnil lidmi, zejména novináři všeho druhu.

K autorce: Maria Summer

Narozena v roce 1921. Logopedka, věnovala se především péči a podpoře dětí a mládeže s vadami řeči. Zakladatelka soukromé léčebny řeči v Rankweilu. V roce 2000 získala cenu „Toni-Russ“

Antwort: „Die Gesundheitsministerin Frau Leodolter.“ Ich daraufhin: „Dann gehe ich gleich zu ihr.“ Entgegnung: „Nein, das können Sie nicht, denn sie ist derzeit auch im Urlaub.“ Ich: „Wo?“ Antwort: „In Kärnten.“ „Dann will ich sie dort erreichen.“ Anscheinend bemühte man sich dann, sie in Kärnten ausfindig zu machen. Aber sie war kurz zuvor abgereist und befand sich in der Steiermark.

Anscheinend gab es dann wirklich Hemmungen, das Spiel noch weiter zu betreiben. Am Mittag war Frau Leodolter dann in ihrem Regierungsgebäude. Wir schreiben sofort den Streikankündigungsbrief mit der Bitte um entsprechende Beantwortung an Frau Ministerin Dr. Leodolter.

Am frühen Nachmittag kam dann die so heiß ersehnte Antwort – zwar mit einigen etwas vernebelten Verschnörkelungen, bei uns an. Somit brachen wir – also bereits am vierten Tag, den Hungerstreik ab. Die Kunde davon lief wie ein Lauffeuer. In kürzester Zeit war der ganze Ballhausplatz mit Menschen, vor allem mit Reportern jeder Art gefüllt.

Zur Autorin: Maria Summer

Geboren 1921. Sprachtherapeutin; nahm sich besonders der Betreuung und Förderung sprachlich benachteiligter Kinder und Jugendlicher an. Gründerin der privaten Sprachheilstätte Rankweil.

Spolkové země Vorarlberg. Jejím velkým přáním bylo navzdory nemoci dokončit příspěvek pro tuto knihu. Zemřela v roce 2007.

„Toni-Russ-Preis“ des Landes Vorarlberg im Jahre 2000. Es war ihr ein großes Anliegen, trotz Krankheit den Beitrag für dieses Buch noch fertigstellen zu können. Verstorben 2007.

Překlad:

Helga Grimmová, Hana Jílková

Úprava:

Helga Grimmová, Bernhard Riepl